

nevreden služabnik Jezusa Kristusa! Al pa veš, da je nisem kristjan?“ — „Mladeneč“, odgovori puščavnik, „sem te mar prašal po veri tvoji? Jezus Kristus ni djāl: Moja kerv bo tega oprala, unega pa ne. Umerl je za jude in molikovavce, in vsi ljudje so mu bili le bratje in reveži. Kar tū za vaji storim, je pač mala reč, in drugje bi našla večje pomoči. Te slave pa si ne smejo duhovni prilastovati, še manj pa se ž njo bahati. Kaj smo mi, slabi puščavniki družega, ko okorno orodje nebeškega djanja? — In kateri vojak bi bil tako plašen, da bi bežal, ko njegov poveljnik, s križem v roki in s ternovo krono na glavi, pred-njim ljudem na pomoč hiti?“

Te besede mi presunejo serce; solze občudovanja in rahločutja mi zalijejo oči. „Draga otroka moja, pravi misijonar, jez vladam v teh gojzdih majhno čedo vajinih divjih bratov. Votlina moja ni dalječ od tod na hribu; pojdita ogret se pri meni; ugodnost življenja ne bota v nji našla, pa bota saj pod streho, in tudi za-njo gré dobroto božjo hvaliti, zakaj veliko ljudi je nima.“

(Dalje sledi.)

Pravlice iz Krajnskega.

Rudokop na Černi persti.

Še zdaj dobro pametim, dasiravno sem bil komaj začel hlače nositi, kako je neki krojač rojen v nemških Rovtah, berž ko ne v vasi Stražiše, pripovedoval od Benečana, ki je hodil po zlato rudo na Černo perst.

Benečan je pogostoma obiskoval visoko goro, pa se kaj rad ogibal ljudi; le kader ga lakota prisili, stopi v kako kerčmo se okrepčat.

Nekega poletnega večera pritovori na plečih polno bisago plutonovih zakladov vès spehan, žejen in lačen ter prenoči v gostivnici. Prekanljiva brežanka mu pa kmali žari iz obraza; mu preganja kri nepokojno po žilicah in mu preveč jezik omaja. Skrivnostni mož zdaj razodene v preveliki zgovornosti, da ima ključ do velikih dragotin, ter jame kerčmarja in druge sosede milovati, kakor se miluje človek, ki žeje umira poleg bistre vode šumečega potoka zato, ker korca nima, z drugim orodjem ali celo z golo roko pa ne ume vode zajeti in ne more hude žeje pogasiti. On beseduje gostinčarju: „Pač bi si življenje ljudje tukaj polajšali, ako bi poznali zaklade, s kterimi je gora obdarovana. Tudi bi jim ne bilo treba, vedno košev prenašati, kakor da bi jim bili k herbtu prirašeni.“ „Svoje žive dni“ — on dalje govori — ne bom pozabil, kako me je groza danes sprehajala, ko sem vidil nad vasjo v stermin visoki steni, kjer bi se lahko divji kozi v glavi zvertilo, ženske s košem na herbtu, kamor so pevaje čez glavo metale travo, ki so jo žele sèm ter tjà po skalnatih spokah. Verh te visoke stene sloni košenina, ki je gladka in sterma ko slamnata streha. Tū so kosci bosí in prav veselo s kosami za travo mahali, ki je zares žlahna in polna prijetno duhtečih cvetlic. Jaz mislim — dalje Benečan modruje — da tem terpinom ptičja kri se pretaka po udih, drugač bi se tam, kjer jim za petami smert široko zeva, ne mogli radovati. Le od strani sem nekoliko hotel po stermini čez pečino v vašo vas pogledati, sem že primoran, se kaj urno poleg stoječega germa prijeti, sicer bi se bil vertoglav kotatil čez konce, dokler bi se ne bil prekobacnil po gerčasti steni, kjer bi se moje truplo bilo na toliko koscov razsulo, da bi vseh ne bile zavohale vse ropne ptice, ki po teh gorah gnjezdijo.

Priprosti kerčmar, ki morde ni vidil nikdar lepših krajev, je bil zmiraj vaju prelazovati stermini in se plaziti med skalovjem, pa ne najde tukaj nekakoršne nevarnosti, temveč ga le mika skorej zvediti, kje tiči obilni zaklad, vir zaželjene prihodnje sreče, in kako bi se dalo dospeti do njega.

Benečan se dolgo dolgo obotavlja skrivnost razodeti, pa kdor nadležno prosi, vendar le sprosi in ko še Benečanu

kaže, da bo nocoj kapljica zastonj tekla, natihoma gostivničarju to-le pové: „Na Černi persti v tistem kraji, kamor zjutrajno sonce najpred posije, je treba zaklada iskati.“ Se vé, da kerčmar v svoji priprostosti ni mislil na druge zaklade kot na zlato rudo ali pa celo na kak zal kup čistega zlata.

Zdaj naš Rovtar marljivo opazuje vremenske znamenja, ki hribovca malokdaj prevarijo in po kterih skoraj zanesljivo vé, kdaj bo sonce izhajalo na čisto jasnim nebu, da bi zastonj na visokih verhuncih Černe persti*) ne dočakoval prvih žarkov rumenega sonca, ki imajo razodeti vrata podzemeljskega bogastva.

Kdor hoče od poldanske strani priti na verh Černe persti, se ne smé stermin bati in mora dokaj korakov storiti, torej je treba že zvečer pred sončnem zahodom na verhu biti in tam prenočiti. Od polnočne strani, to je od bohinskega jezera, je hoja na Černo perst složniša in se tudi zverši v krajšem času. Naš svetlih zakladov željni Rovtar dospe v pravem času na višavo in si poiše ugodnega kraja, kjer misli najhitreje prestreči prvi sončni žark.

Zdaj se začne čez nizke doline senca razgrinjati in se potegovati čez zelene hribe ter se pripravljati na porod neprijazne teme; gole višave gorá pa se še vedno blišijo v poslednjih žarkih večernega sonca. On se ozira čez tokave na prelepe planjave tik benečanskega morja, kjer med plodnimi njivami v dolgih verstah se sadno drevje šibi pod težo sladkega grojzda in se masti okusna kapljica, on ne prezre triglavnega velikana naših domovinskih višav, kjer poslednjič kot luč v lampici, ko olje poide, ugasne sončni žark; on posluša žvenkljanje planinskih čed in mukanje mnogoverstnih goved, ki se iz dobrih pašnikov s polnimi mlečnimi posodami povračujejo v nočne staje, on ima pod seboj jezero, kjer plavajo urne postervi in se zaganjajo za mušicami, ki se tikama poveršja jezerske vode igrajo v kolabarju; on pregleduje tudi dalej bohinsko dolino in posluša mogočen ropot velikih kladev bisterskih kovačij.

Nočna tema zdaj šine čez visoke gore, in oči okrog več ne morejo stvari razločevati, le na širokem nebeškem oboku miglja brezbrojna množica lučic. Tukaj bi učen zvezdogled se po rajsko radoval zvezdastega neba, al našega Rovtarja, ki mu je komaj ime „rimske ceste“ znano, le malo veseli se ozirati po zvezdah in jih z imenom zvati, dasiravno si je on tisto noč kaj marljivo prizadeval v pravi dobi dušam v vicah usmisljenje Božje izustovati; vendar ko ga ravno tudi nehotoma živo domišljija nadležva, kako naj z bogastvom, ki ga bo kmali imel, svojo bajto v krasno poslopje spremeni in ozaljša vse gospodarstvo, mu zato vselej bratoljubni rek prekasno na jezik pride, kadar zvezdni vtrincek s svetlo čertico švigne po čistem zraku.

Nekoliko sam sebe nevoljni Rovtar, ko mu neukretni jezik komaj polovico reka izgovori dušam v rešitvo, kadar že zgine vtrinek, sklene se drugač kratkočasovati. Izleče namreč samokres iz mavhe ter ga oberne proti jezeru in ž njim krepko pozdravi plašljive stanovavce, ki po bistri vodi plavajo. O joj! kaka groza ga prehaja čez nekoliko migljejev, ko se strašno bobnjenje zaporedoma sedmerokrat oglasuje z visokih sten nasprotnih gorá; on si gotovo misli, da se gore poderajo in da bo kar zdaj sodni dan. Kadar se prepriča, da visoki verhunc, ki mu je ponosni sedež, še mirno

*) V več krajih je med ljudmi prazna vera, da, če kdo izreče, preden izgine svetel vtrink, besede: „Usmili se Bog duš v vicah“, da se duša reši iz vic. Prav in koristno je, za duše tistih, ki se iz sveta ločijo, moliti. Vraža pa je, če kdo misli, da kako dušo reši, kadar med zvezdnim vtrinkam, zgorej imenovane besede izusti. — Vtrink ni vničenje zvezde, temveč bo zračna svetloba. Ako bi se vselej, kadar kdo umerje, ona zvezda utrenila, bi tudi nebo moglo pleše dobiti, kakor gojzd kmeta, ki ga dan za dnevom razvažuje na terg. Ako kdo od zlate rude na Černi persti kaj več vé, bi mi ljubo bilo, zvediti. Utegnilo bi med slovenskim rodом še dokaj pripovedb biti od čvetero peresne detelice.

stoji, jame ložej dihati, serce se mu vpokoji ter oserčen reče: Kaj velja, čudnostrašno bobnenje ni družega, kot jek, ki odmeva iz visokih nasprotnih globin? in on se resnice prepriča, da še večkrat strel ponavlja, dokler se v izhodu zor ne napoči, ki je zanesljiv napovedovavec sončne svetlobe. Kakor lovec, ki začuje cviliti psa, ki zver spodi iz ležišča, kviško plane, in pazno gleda, da jo na muho dobi v begu, tako naš Rovtar skorej brez sape pazi, kam bo švignul prvi sončni žark. V hipu sončna svetloba predirja dolgo zračno cesto, in se blizo Rovtarja na verhuncu zablisi. V tej priči pozabši, da ni na ravni in gladki stezi, kamor celó pogledati ne utegne, da ne zgreši presrečnega kraja, nezmerno hiti in neusmiljeno vtrina z nogami po gerčastih kamnih, dokler ne stoji tam, kjer misli, da so vrata v hram zakladov. (Dal. sl.)

Dopisi.

Iz Zagreba 26. maja. Ni dolgo, kar so nam „Novice“ v črnem zarobu naznanile smert nadvojvoda Ivana, in že spet bi trebalo črnino obleči. „Nejma ga više“ — ta govorica se čuje po Zagrebu, al kaj rečem, po celi trojedni kraljevini, od ene strani do druge. Pokosila je najme nemila smrtna kosa, kakor so „Novice“ tudi že povedale, v noči med 19. in 20. maja našega slavnega bana Jelačića v 58. letu njegove starosti. Kakor da bi bil hud potres Zagreb stresil, tako je ta dogodjaj gradjane zdrmal. Ne da bi Vam ponavljal junačke njegove dela, — vsem so zadostno znane! Ne, da bi Vam kazal, kako je svoj narod ljubil ter ž njim vesele in žalostne dni delil. Ne, da Vam bi pravil, da je bil dika hrvatskega naroda in up celega jugoslovanstva. Ne, da Vam bi kazal, da je on s svojimi deli vpletel nevenljive lavore v slavo svojega naroda, da je z zlatimi pismeni pisal zgodovino horvatske zemlje! Ne, da Vam bi razlagal, da je ž njim ugasnila zvezda perve vrste na obnebi jugoslovanskem. — Jaz samo toliko rečem, da je Hrvatska zgubila ž njim svojega zaštitnika, svojega zagovornika, svojega očeta! Hrabri graničari, „Jelačića krilo“, zgubili ž njim so svojega vojvoda, in to ob času, ko ga jim bi najbolj treba bilo, — književnost hrvatska zgubila je ž njim darežljivega Mecenata! Najlepši dokaz, kako iskreno in s kako čisto ljubeznijo mu je bil narod udan, je nam kazala neprestana procesija, ki ga je dan na dan, celó iz daljnih krajev, prišla gledat visoko na mrtvačkem odru postlanega. Ob desetih zjutra 26. maja se je njegovo truplo iz Zagreba v Nove dvore odpeljalo, kjer je rodbinska raka. Preden se je truplo vzdignilo, je pred banijo na tergu sv. Marka hrvatska mladež popevala dve pesmi „Suze“ in „Plač“, kar je vse pričejoče do solz ganilo. Po naznanjenem programu se je spreved tako lepo vredil in vverstil, da ni moglo lepše biti. Prišlo je bilo tudi 60 serežanov iz banskih krajsničkih polkov k sprevodu; bili so vsi na čilih konjičkih v polnem svojem bojnem uresu. Deželne znakove, trobojno bandero in žeslo, sta nosila po starem običaji grof Step. Drašković in grof K. Erdödy. Počasi je napredoval spreved skozi mesto proti stolni cerkvi. Vse ulice so bile s črnimi banderi obvešene, da je vsakemu srcu zares tesno bilo v persih. Pred stolno cerkvo je bilo, od šest černih konj peljano, truplo od prevzvišenega kardinala in škofa gospod Haulik-a blagoslovljeno. Na krapinskem mostu in v Novih dvorah se je snidilo sila veliko ljudstva, celó iz bližnjega Štajarskega in Krajnskega. Nekoliko prizorov pri vzrtovanji je bojda bilo tako ganljivih, da se je vse jokalo. Neumerlemu banu se bo v Zagrebu na trgu „Jelačića bana“ spomenik postavil. Darovi se že nabirajo. Gotovo je imel tudi med Slovenci pokojnik svoje štovatelje, ki bodo radi svoj obol v ta namen žrtvovali! Lahka mu zemljica in večni spomin!

K. Žavčanin.

Iz Ljubljane 7. junija. V svojem zboru 3. t. m. je ljubljanski mestni odbor odločil 4000 fl. n. d. za napravo

krajnskih prostovoljcev, toda ti dnarji se ne bodo nikakor mestujanom kot priklada k davkom naložili, ampak s prostovoljnimi darovi domorodcev se bodo poravnali. — Prostovoljce so začeli 6. t. m. v mestni hiši zberati. Oklic Njih ekscelencije, prevzvišenega gosp. poglavarja — tako se je mogel 6. t. m. slednji prepričati — je serca Krajncov po celi deželi močno unel. Veselje je bilo viditi, kako so ta dan mladenči pa tudi možje vreli v mestno hišo, se v batalijon krajnsko-primorskih strelcov zapisati. Zjutraj ob šestih je že vabila mestna muzika k izberi, ktera se je ob devetih začela in malo čez poldanu terpela. 42 čverstih mladenčev in mož iz cele dežele je bilo v tem kratkem času izbranih in poterjenih. Po končani izbéri so dobili v mestni hiši dobro kosilo in serce se je vsakemu v persih vzdigovalo, ko se je po kosilu na dvorišču mestne hiše muzika s cesarsko pesmijo oglasila. „Vivat! živio!“ je donelo iz ust nadušenih poterjencov, in ko je bila ta končana, so terjali Radeckov marš. Vriskanje in ukanje je odmevalo, ko so zaslišali ta serce povzdigajoči marš. Še več mičnih in okroglih je igrala muzika do treh in zdaj so peljali poterjence v kosarno, da so k banderu prisegli. Silno velika množica ljudi, ki je po mostovžih mestne hiše in zunaj pred njo celi čas čakala, jih je spremila v kosarno. Drugi dan, to je, včeraj 7. t. m. je zopet mestna muzika od osmih do devetih vabila pred mestno hišo k vstopu v batalijon prostovoljcev in ob devetih so jih začeli izberati. Do dvanajstih so jih nabrali 36, večidel mladenčev, kteri so pa že v mestni hiši prisegli in vsak po 10 fl. n. dn. prejeli. Potem so dobili kosilo, po kosilu pa so jih peljali z muziko v transport, odkodar grejo danes za svojimi včeranjimi tovarši, kteri so odrinili včeraj, v Gorico. — Za batalijon krajnsko-primorskih prostovoljcev je daroval v Terstu žl. gosp. Gutmannsthal 1000 fl., in sicer za Primorce polovico, za Kranjce pa polovico.

Iz Ljubljane. V poslednjem mestnem zboru 3. t. m. je bila tudi rajtenga mestnih dohodkov in stroškov za leto 1858 predložena in poterjena. Dohodki so znesli 85,038 fl. 22¼ kr., stroški pa 71,261 fl. 32¼ kr., ostalo je tedaj v mestni kasi še 13,770 fl. 50 kr. To pač očitno pričuje, da se je z mestnimi dnarji dobro gospodarilo, kar se mora mestni gosposki v veliko hvalo zarajtati.

Iz Ljubljane. Ljubljansko mesto je 12 konj za vojašino, kolikor jih je imelo odrajtati, po pogodbi ali kontraktu odrajtalo, in za to 488 gold. iz mestne kase doplačalo. — Mestna gosposka pobera za ranjene vojake darov v dnarjih in obezilih. Doslej je že lepih darov prejela in jih je, kakor se sliši, tudi že poslala, kamor so namenjeni. Tudi v tej reči se razodeva krasno, kako ljubijo Ljubljančanje svojega cesarja in domovino.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz bojišča na Laškem. Venec, kterege si je mislil Garibaldi v Lombardii na glavo položiti, mu je pred rok padel, preden ga je do glave prinesel; vsa njegova slava je terpela par dni. F. m. l. Urban, vedni Povsod in Nikjer, ga je premagal in njegovo tolovajsko kardelo čez mejo v Švajco zapodil. Se vé, da to ni šlo brez bojov in njih nasledkov. Terji boji pa so se ta čas na drugih stranéh uneli. 31. maja so sklenili Sardinci na Palestro udariti, od kodar so tudi cesarske odrinili. F. m. l. Zobel je sklenil, jih od tod pregnati in uzel jim je že polovico tega sela. Lovci 21. batalijona so se bojevali kot junaki, pa slabo vreme, ki je zemljo do mehkega razmočilo, ni pri-pustilo, da bi mu bila mogla brigada generala Szabo o pravem času na pomoč priti. 7. batalijon lovcov se je jako ruval s francozkimi Zvavi; pa premalo je bilo naših, da bi se bili mogli deržati. Zato je ukazal general Szabo nazaj iti. Tako so ostali nazadnje sovražniki in naši ondi, od kodar so prišli. Naših je bilo v tej terdi bitvi ranjenih 1 general, 10 oficirjev in 480 vojakov. — Glavni

glavo spijoče Atale. Na to poiščem gostoljuba svojega; najdem ga z do žepov zavihanem oblačilom in s kronico (roženkrancom) v roki; na deblu neke smreke, ki se je bila starosti poderla, sedi in me čaka. Povabi me, naj grem, dokler Atala še počiva, ž njim v misijonarijo. Rad se udam njegovi povabi in prec se podava na pot.

Ko po hribu navzdol greva, vidim neke hraste, na ktere so bili, kakor se je zdelo, duhovni neznane čerke vrisali. Puščavnik pa mi pravi, da jih je on sam vrisal, da so stih nekega starodavnega pesnika z imenom Homer, in prislovice nekega še starejšega modroslovca, ki mu je bilo Salomon ime. Med to modrostjo časov, med temi z mahom zaraščenimi stih, med tem starčkom, ki jih je bil vrisal, in med temi hrasti, ki so mu namest kujige bili, je bila nekakošna skrivnostna zлага.

Tudi njegovo ime, njegova starost in dan njegovega prihoda v misijonarijo je bil zaznamovan na nekem terstu o podnožji teh drevés. Čudim se nad neobstoječnostjo poslednjega spominka: „Dalje bo obstal ko jez“, mi pravi puščavnik, „in bo vedno več veljal ko malo dobrega, ki sem ga storil.“

Od tod prideva pred neko dolino, kjer čudovito delo zagledam: nek naraven most je, podoben virginskemu, od kterege si znabiti že praviti slišal. Ljudje, sin moj, posebno ljudje tvoje dežele, posnemajo večkrat naravo, pa njih posnemki so vedno malenkasti; z naravo pa ni taka. Ko se zdí, da človeške dela posnema, daja človeku v resnici le tvorila. Mostove napravlja iz verh hriba na hrib, razpenja ceste po zraku, razliva reke ko vodotoke, teše gore v stebre in koplje morju nezmerne kotle.

Pod edinim obokom tega mosta greva naprej, ter se znajdeva pred drugim čudežem, ki je pokopališče Indijanov misijonarije ali germovje smerti. Oče Aubry je bil tem novospreobrnjenim dovolil, njih merliče po domači šegi pokopavati, in kraj njih pokopališča po divjaško imenovati; le posvečil ga je bil s križem. Tla so bile razdeljene kakor občno žitno polje v toliko razdelov, kolikor je družin bilo. Vsak razdel je bil za-se posebna hosta, različna po misli in vkusi tistega, ki jo je zasadil. — Nek potok se vije sred tega germovja; potok mirú mu pravijo. To radostno pribežališče duš zapira proti izhodu most, pod katerim sva bila prišla; dva griča ga obdajata na severni in na južni strani; odpertó je le proti zahodu, kjer se velik smrekov gojzd širi. Rudeče in zeleno pisane debla tega drevja, ki se do verha brez vej vzdiguje, so podobne visokim stebrom, in so lopa ali pridvor tega tempeljna — smerti. Tù gospoduje nek pobožen šum kakor gluho brenčanje orgelj pod oboki kakošne cerkve; ko se pa v globočino svetišča pride, se ne sliši več družega ko hvalne pesmi ptičev, ki v spomin mertvih večno svečanost obhajajo.

(Dalje sledi.)

Pravlice iz Krajskega. Rudokop na Černi persti.

(Dalje.)

Govorica terdi, da zvijačni Benečan, kolikorkrat si je nabral zlatnine, je vselej kaj umetno zakril vhod, da se ni sled zapazil; toraj naš Rovtar na drobno najpopred preiskuje tudi najmanjši spokline, po katerih bi se soditi dalo, da se skala ondi odpera, kjer jo je obsijal prvi sončni žark. Ko tedaj vrat ne najde, zgrabi vès nevoljen za kramp ter ž njim neusmiljeno kreše po terdi skali, da ferčé med obilnimi šibrami iskre okrog. Mojzes udari po silni skali z palico, in glej, obilno bistre vode privre, da si Izraelci pogasijo žejo; našemu Rovtarju pa sraga za srago dere z obraza, njegov kramp pa ne privabi ne vode ne zlata iz silne černoperstne skale.

Naš Rovtar pa je možak, ki sreči zaupa, in Benečanu bolj verjame kot svetemu pismu; on le misli, da so ga

oči okanile, da ni tistega srečnega kraja zapazil, ki ga jutranji sončni žark poljubuje; toraj sklene še nekaj juter opazovati.

„Vem“, govori za se, „da mi bodo domače dela zastajale, da bo žena hudo jezik brusila; pa kaj porajtam zato. Ako se mi koča razkaplja, saj bom lahko potlej krasno poslopje postavil, žena bo pa kaj vesela, kadar bo berskala po zlatnini kakor kermace po blatu.“

Naključí se, kar se pa le redko zgodi, da ob znožju kake visoke gore ploha lije, po verhu gore pa sonce sije. O šolskih praznikih, ko sem bil še učenec, sem bil v sredi stermine, kjer so se ozke hlačice tresle Benečanu. *) Takrat so se kopičile megle po nižavah in hladna sapa je pihala iz dola. Moj spremljevalec, ki so mu lastnosti tik krajev dobro znane bile, mi je svetoval, da naj sva kar mirno tukaj, dokler se ne vidi, kaj bo megla pod nama storila; zakaj če se na goro spravi, bova kot miši do polti mokra. Zasadiva toraj svoje gorjače v tal, ter se za nje vsedeva in gledava čez oblak, ki je kot morje pod nama bil in neprijetno godernjal. Kmalí se nama pridruži tudi neki kozár in molči dolgo z mojim spremljevalcem vred.

Ako se mi je tudi skorej pozdevalo, da se gora rahlo maja, vendar se mi je veličasno zdelo in se je serce radovalo, biti nad oblaki, iz katerih je hudo deževalo. Pa tudi mične in kaj snažne živalice, okrog nas takrat hrane marljivo iskaje, so mi kaj dopadle. Nisem nikjer lepših koz vidil memo tiste čedice, ki se je po sončnih černoperstnih sterminah pasla. Te koze so zares krasne in precej velike rasti, pšenične barve, kratke dlake, gladke in svetle kot vidra; in mislim, da se marsiktero jesen plemenijo z divjimi kozli ali gamsi. Med kozami, ki živijo po nizkih in ravnih krajih in med tistimi, ki skačejo po visočinah in živijo le po gorskih pašnikih, je razloček kot med dnevom in nočjo. Gorske koze zares snago ljubijo. Ako se vžene koza v blaten hlev, se ne vleže celo noč; ako bi ji kdo na gobec pljunil, se kaj zaničljivo od njega oberne in briše z gobcom toliko časa po tleh, dokler ga popolnoma ne osnaži.

Med tem, ko mi čas prijetno in urno odhaja, se oblak zdoli spet zmanjšuje, se razdeli v mnogo kosmičev razne velikosti, ki poslednjič poredoma zginejo do čistega. Moj spremljevalec, in kozár, že popred stara znanca, se začneta o raznih rečeh toliko živo pogovarjati, ki sta popred molčala, kakor da bi néma bila. Vprašal sem ju, zakaj sta tako dolgo molčala. Na to mi razodeneta, da sta se kar hudo bala, da bi se oblak, ki je pod nami bil, ne zmotal na goro, kar bi za nas ne bilo dobro. Res je to kaj čudna reč! Trije smo skupaj bili, kjer sem se močno radoval, una dva pa sta bila v prevelikem strahu, da se skorej nobeden ni prederznil besede izustiti.

Verjetno je, da ni dobro biti na Černi persti, ali pa še na kakošni višji gori, kader se naslanjajo na-njo strelnosni oblaki. Po takih visočinah ni drevja, v ktero bi butale strele, toraj orjejo serdito po terdih robih in razcep-ljujejo silne skale. Tudi zlata željni Rovtar je ob verhu Černe persti vidil dokaj spoklin, ki jih je strela napravila. Ni bil sicer čokast, vendar pa so bile za-nj preozke spoke, po katerih se komaj glista plazi, da bi bil po njih pogledal do zlatih podzemeljskih dragotin.

Dolgo se že upira, se terdovratni in neusmiljeni sreči močno uklanja in terdno upa, da se bo na-nj ozerla. Nekega jutra dočakuje sončnega izhoda in marsikdaj se mu tudi prede zato pajčevna po želodcu; al zmeraj še kar nič ne dvomi nad Benečanovo poštenostjo. Ko ga pa vodi sreča okol verha Černe persti že predolgo za nos, si zbere vstric imenovane gore drugo proti izhodu stoječo, ko verh

*) Škoda, da ni imel takrat širokih hlač, kakor so današnje sloveče obročnice (krinoline); potreboval bi bil pa tudi kot žerd daljša droga, da bi bil jadril po zraku v ravnovažju, in dobrih očal, da bi bil lahko pregledal v kratki dobi razne globočine goratih okolic. Pis.

se ondi oči privadijo temnega ponora, prične preiskovati neznano jamo in vidi, da je mogoče še dalje koračiti. Ko dobre nade, od kodar si misli o sončnem izhodu najložeje zapaziti pravi vhod do svetlih zakladov.

Ko naš Rovtar tjè popotuje, da bi svojo novo osnovo poskusil na odločenem kraju zastran zakladov, najde nizko pod verhuncom neko votlino in se skobacá va-njo. Kadar se pa komaj malo prestopi, kar ugleda veliko konjsko glavo, ki mu kaj prestrašno nasproti preži. „Oj mene!“ na ves glas zakriči! — Lasje se mu šetinja, vès se trese, navadna moč in serčnost zbegnete, skozi in skozi prestrašen se ne upa obrniti, temveč nazaj tava ritensko, dokler sopet ne pride na svetlo.

„No, še me pa ni nobena reč moje žive dni“, sam seboj govori, „tako prestrašila, kakor me je ta presneta konjska glava; stavil bi svojo kerčmo, da so ondi zakladi; al kdo je kos do njih priti? Glej, še zdaj se mi stegna tresejo kot žabji skoki, kadar se posolijo. Obljubim, da sem bled kot zid in če so mi še lasje osiveli v prevelikem strahu, potlej mi Bog pomagaj pred sosesko; vsi porekó name kazaje: „Kerčmar je junak, zlata je iskal, pa je srebro osledil.“

Ko zdaj vès zamišljen dalje tava in pazljivo lovi kozje stopinje, glej, stoji Benečan pred njim. Vès vesel mu podá roko rekoč: „Dobro došli; saj nocoj mi bote pokazali, kje so zakladi, zastran katerih sem se že neusmiljeno trudil in sem bil šembrano v strahu.“

„No“ — reče smehljaje potuhnjeni in zviti Benečan — „le odpočiva se nekoliko in čakajva, da se dobro znoči; saj je podzemeljskim zakladom temna noč ugodniša memo svetlega sonca.“ Vsedeta se in kramljata o marsikterih skrivnostnih rečeh, ki jih tisti, ki zakladov išejo, vselej na cente vedó in se jim neprenehoma snujejo po glavi.

Ko se začnejo sove glasiti, je prava dôba se na pot podati. Benečan korači tiho po nevarnih stopinjah, katerih je bil vaju, naš revni Rovtar jih pa za njim strahoma prebera, dokler v votlino ne stopita, kjer pa ni bilo viditi konjske glave. Počasi tavata po dolgi votlini, kar se jima začne nekaj nasproti blišeti, kot prijazna luč rumenega sonca in zdaj stojita pred globokim prepado. Tù pové Benečan Rovtarju, kateri bi bil skorej vès zamaknjen rekel: „Tù je dobro biti“, da je to svetloba zlatnine. Benečan potegne vervico iz bisage, priveže kamen na-njo ter verže s kamnom konec vervice čez globok prepad, drugi konec pa nekoliko k sebi nategne rekoč: „To bo nama most v svetel hram preobilnih zakladov.“

Priprosti Rovtar gâ kaj debelo pogleda in pristavi: „Ako bi tam ajda cvetela polna sladkega medú, da bi se redil iz cvetja na tal in bi midva bila bčelici, bi se komaj plazila po takem mostu.“

Rovtar maja vès žalosten z glavo ter si misli: Pač nisim nič na dobičku, če vidim čez globočino bliš zlata, pa do zlata ne morem priti. Muha-ti Benečan pa ume svojemu tovaršu pomagati, zleče namreč rudeč pas iz žepa ter mu opase z njim čelo okrog glave kaj neusmiljeno terdo. Potem se ozrè Rovtar na prepad in kar zapazi vès osupnjen namest tanke vervice terden in jako zložen most čez prepad.

(Konec sledi.)

Dopisi.

Iz Liburnije 21. jun. J. K.

Peteh peva, kokoš odgovara,
Tužna kuća kade nie Gospodara.

Pred nekoliko let neke občine neimadoše učivne nikakove. U vremenu svojemu ustanovile su se i u maloi občini dve. Za prvu se je pisarilo 25 let, prie nego je stalno počela. Nisuse neki suprotivili učivni, nego mestu, za koje se je iskala i ustanovila. Al berzo se je vidilo, da uro i pol daleko detčom u školu i to nazgor hoditi ne ugadja, ter su počeli pomanjkovati i bolni se deržati. Videvši višno

poglavarstvo uzrok tega pomanjkanja, odpre odsuda oči, zaslepljeni progledahu i složno uzidoše učilišče drugo na pravim mestu, i 7. dan mesca aprila ovoga leta vidila se je opetovano korist nove bližne škole, jer častni gospodin kaplan i skerbni učitelj Frane Zupan za svojima učenicima očividno skazao je, da detčom koristi bližna škola, jer od mnogih svakdanjih učenikov je jedan sam, ito radi bolesti 6 puti na pol leta, pomanjkao. Dečaci i devojčice, ki su o svih svetih prošloga leta počeli pohajati učivnu, su dobro stali, a još bolje u nauku kerstjanskomu odgovarali, da mora svakom serce ganuti, ako ga le koliko za dobar nauk ima.

Iz Roča 2. jun. U. G. — Tudi to leto so Italijani k nam po židnih mešičkov prišli. Gospodje Fanti in Finadri iz Brešie sta jih sploh po 2 fl. plačevala, in svojima poročnikama Osvaldu Boenko in Petru Fermelja dnuarja za 4000 funtov izročila. Bolezni svilnih gosenc pri nas še ne poznamo; seme naših gosenc se v Italii dobro ponaša; zato se pa tudi že tretje leto ravno imenovanim Lahom po 2 fl. prodaja. Ta je najberžeje srednja cena letošnje zdrave galete.

Iz Ljubljane. Prostovoljcov se je dosihmal tukaj nabralo 139. — Tudi asentiranje konj gré, kakor slišimo, precej dobro spod rok; res je, da nekterim težko dé, svojo dobro živino zgubiti; al ker se jim konji berž in dobro plačujejo, se že potolažijo; nekteri pa so še zlo veseli, da morejo konjiča tako dobro spečati. — V naše mesto ima nek okoli 1500 bolnih vojakov iz Laškega priti; zato išejo sedaj poslopij, ktere so za bolnišnice pripravne; slišali smo, da se ogledujejo za ta namen casarska in mestna kosarna, delavnišnica zapertih postopačev, redut, Alojzevišče itd.; ktere teh hiš se bojo v bolnišnice predelale, še ne vemo; sila kola lomi in znabiti, da tudi strelizče, kazino in še druge poslopja pridejo na versto za bolnišnice ubogih vojakov.

Iz Ljubljane. Tudi prva dva zvezka sv. pisma starega testamenta sta v Blaznikovi tiskarnici že natisnjena; kmali jima bota sledila 3. in 4. zvezek. Pervi zvezek („Petere Mojzesove in Jozuetove bukve“) obsega 29 pól, — drugi pa („Bukve Sodnikov, Rut, kraljev, Kron. Esdr. Tob. Jud in Estr.“) 37 pól. V škofijski kancelii se dobiva prvi zvezek za 1 fl. 53 kr., drugi pa za 1 gold. 95 kr. nov. dn.

Iz Ljubljane. Prineske za napravo batalijona krajsko-primorskih prostovoljcov prejemajo c. kr. deželno predsedništvo, mestna gosposka, ljubljanski časnik v Ljubljani in vse c. kr. kantonske gosposke na Krajskem. Slednji dobrotnik prejme pisano poterdilo za to, kar je daroval za domovino in cesarja in Krajci ne bodo poslednji, kakor še nikolj niso bili. — Daruj vsakdo, kolikor more!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz bojišča na Laškem. Poslednji teden ni bil srečen za našo armado. Čeravno se je junaško bojevala pri Magenti, je vendar sovražnik s tako silo priderl na dveh krajih čez reko Tičin, da se je 4. t. m. strašni boj unel sopet med Magento in Tičinom. Naši bi bili gotovo zmagali, če bi se prvo in drugo kardelo naše armade ne bilo predalječ nazaj umaknilo in sicer tako dalječ, da jima ni bilo več mogoče, o pravem času sopet na bojišče dospeti. Da je bil boj sile strašan, in da so se na obeh straneh vojskovali kakor levi, se lahko iz tega posname, da je Magenta važen kraj, od kodar je le en dan hoda v Milan, glavno mesto Lombardije. Bojevali so se tako serdito, da so naši kakor tudi uni mislili, da so tepeni, in Francozi so se umaknili čez Tičin, naši pa proti Addi. Potem pa so se sopet sprijeli 5. t. m. in, kakor smo gori rekli, izid boja za naše ni bil srečen. 8. t. m. zjutraj sta cesar Napoleon in sardinski kralj slovesen vhod obhajala v mesto Milan, ktero je francoska armada obsedla, naša armada pa že 5. t. m. povelje

altar se napravi na nekem čveterovoglatem kamnu; vode se zajme v bližnjem potoku in grojzd divje vinske terte dá vina za daritev. Vsi pokleknejo v visoko travo — skrivnost začne. —

Zora, ki se za gorami prikaže, rumení nebo. Vsa puščava je kakor zlata ali rudeča kot roža. Sonce, ki ga tolik blesk napoveduje, stopi poslednjič iz globočine svetlobe, in njegov prvi žarek pade na posvečeno hostjo, ki jo mašnik ravno kviško povzdigne. O krasnost vere! O veličanstvo kristjanske službe božje! Darovavec je star puščavnik, altar — skala, cerkev — puščava, pobožni pričujoči — nedolžni divjaki! Nak, nikakor ne dvomim, da se ni tisti hip, ko se na kolena veržemo, velika skrivnost doveršila, in da ni Bog na zemljo prišel, zakaj čutil sem, da je serce moje napolnil.

Po daritvi, pri kateri mi je le Lopez-ove hčeri manjkalo, gremo v vas. Tù gospoduje silo ganljiva zmes druževnega in naravnega življenja; na voglu nekega cipresnega gaja se vidi mlado sadišče; klasje se ziblje kakor zlati valovi čez deblo posekanega hrasta — in snopenega poletja nadomestuje drevo treh stoletij. Povsod se vidijo zažgani gojzde, ki gost dim iz sebe kviško poganjajo, in plug se med ostanjki njih korenin le počasi premika. Zemljomerci merijo tla z dolgimi verigami in razsodniki določujejo perve lastnine; ptiči pripuščajo svoje gujezda; zakotje divje zverine se spreminja v koč; ropotanje kovačnic se sliši, in mahljeji sekire obudujejo zadnikrat odmev, ki umira z drevesi vred, ki so mu zavetje bile.

Z radostjo se šetam vsred teh prilik, ki mi jih Atalina podoba in sanje blaženosti, ki se mi v sercu ziblje, še prijetniše dela. Čudim se nad zmago kristjanstva čez divjaško življenje; vidim Indijana omikavati se na klic vere; svat sem prvotne ženitve človeka z zemljo: človeka, ki zroči zemlji s to veliko pogodbo dedšino svojega potu, in zemlje, ki se od svoje strani zaveže, zvesto nositi žetve, otroke in pepel človekov.

Med tem se prinese misijonarju nek otrok, in on ga kersti med cvetečem jazminom (?) na robu nekega izvirk, ko se ravno skozi množi, ki se z igrami in z delom kratkočasi, nek merlič v germovje smerti nese. Dva zaročena prejemata pod nekim hrastom zakonski blagoslov, in potem ju spremimo v nek kot puščave, kjer se vselita. Pastir gré pred nami in blagoslovlja tù in tam skalo, drevo in studenec, kakor je nekdanj, po knjigi kristjanov, Bog je neobdelano zemljo blagoslovil, ko jo je Adamu v dedšino dal. Ta slovesni prehod, ki, s svojimi čedami zmešan, svojega častitljivega poglavarja od skale do skale spremlja, je mojemu ginjenemu sercu prilika preseljevanja prvih družin, ko se sem s svojimi otroci za soncom, ki pred-njim hodi, po neznanem svetu dalje preseljuje.

Zvediti sem hotel od svetega puščavnika, kako svoje otroke vlada; z veliko vgodnostjo mi odgovori: „Nobene postave jim nisem dal, le učil sem jih ljubiti se, Boga moliti in boljšega življenja se nadjati: v tem obstoje vse postave sveta. Sred vasí vidiš neko koč večjo od družih; o letnem času dežja nam je cerkvice. V nji se zbiramo zvečer in zjutraj Gospoda hvaliti, in ko mene ni, opravlja molitev nek starček, zakaj starost in materinstvo je nekakošno duhovstvo. Potem se gré k delu na polje, in čeravno so lastnine razdeljene, da se lahko vsak druževnega gospodarjenja nauči, se vendar žetve v občne žitnice spravljajo, da se bratovska ljubezen ohrani. Štirje starčki delé sad dela z enako mero. Pridruži temu naše pobožne običaje in pesme; križ, pri katerem sem skrivnosti obhajal; brest, pod katerem o lepih dnevih besedo božjo oznanujem; naše grobe prav blizu žitnega polja; naše reke, v katerih majhne otroke in svete Ivane te nove Betanie oblivam ali kerščujem, in imel boš popoln zapopadek tega kraljestva Kristusovega.“

Puščavnikove besede me napolnijo z radostjo, in živo

čutim prednost takega stalnega in delavnega življenja pred klatežnim življenjem divjakov.

Oh, Renat, jez ne mermram čez previdnost božjo, pa vendar obstojim, da se tega evangelijskega društva nikdar ne spomnim, da bi bridke žalosti ne čutil. O kako bi bila koč z Atalo na teh bregih moje življenje srečno storila! Tù bi bilo vse moje potepanje nehalo; tù — z ljubo ženo, ljudem neznan, in svojo blaženost v globočini gojzdov skrivaje bi bil svoj tek doveršil kakor te reke, ki v puščavi še imena nimajo. Namest tega miru, ki sem si ga takrat obe-tati prederznil, v kolikem nepokoju sem svoje dni preživel! Osodi vedno igrača, na vseh bregovih brodolom, dolgo časa iz svoje domovine pregnan, ne najdem, ko nazaj pridem, družega ko poderto koč in prijatle v grobu. Taka je bila Šaktasova osoda. (Dal. sl.)

Pravlice iz Krajnskega. Rudokop na Černi persti.

(Konec.)

On ne ume in stermi veselja, kako se je prestvarila vervica hipoma v lepi most, popade bisago, ki mu jo Benečan pomoli ter steče po mostu v zlata polno shrambo in baše hrepeljivo va-njo zlatenino raznih oblik misleč, da je Benečan vès pošten mož od nog do glave, ki mu bo gotovo toliko oddelil, da bo juter lahko poprašal svoje sosede, koliko veljá vsa vas.

Kadar napolni bisago, da jo komaj na rame napreti, jo pomakneta iz votline. Benečan gré zložno po stopinjah, ali ubogi Rovtar, ki mu skorej le ena stopinja ne obstoji zavoljo težkega bramen, je vedno v strahu, da bi ne zdersnil v kak brezen. Torej gré po vseh štirih, zdaj primše, zdaj se plazi po strani in vendar v hudih muhah celó nič ne goderná, ker se nadja obilnega plačila.

Pridša na mesto, kjer sta čakala sinoči noči, hočeta zdaj počakati dneva. Siromaški Rovtar se vleže pod košato drevo, sladko zaspi. Blodijo mu razne sanje po glavi, kako bo zdaj veselo živel in se možko obnašal. Ko se prebudi, so ptički kaj veselo prepevali; sonce je že po nizkih livadah sijalo in njegove oči se ozerajo najpopred po bisagi in — Benečanu.

Toda ni več ne sluha ne duha ne bisage ne Benečana. Serdito plane kviško, se zgrabi z rokama za glavo in kerči ko divja zver, da okrog ptičje petje preneha: „Oj ti potuhneni, brezvestni slepar, tat vseh tatov! kaj mi je ostudni hudobnež naredil? Pa le počakaj, prišel mi boš v pest. Znane so mi krajše postranske steze, po katerih te bom gotovo pretekel pred Tominom in ti bom nekoliko poravnal kosti.“ —

Kadar se misli gerdo ociganjen Rovtar v tek spustiti, pogleda obutev. Pavec mu molí iz njega med podplatom in urbasom, kakor da bi želva stegovala glavo iz svoje utice; hlače so bile gosto luknjaste, kakor da bi bile namest bandera vihrale v najhujši vojski in tudi život je bil vès do kervi razpraskan.

„No zdaj pa le teci“, se ubogi Rovtar togoti z zobmi škripaje, „saj ne smem k ljudem! Sam škratelj je nocoj pametal z menoj vse robe od Triglava do tod. Kaj veljá, če ni tudi ta zlodjevi Benečan s peklenščkom v zvezi? ako bi on le za en grahek človeškega serca imel, bi mi ne bil storil tolike krivice in brezdušnega neusmiljenja. — „Kdo je le drugi“, govori Rovtar, ki je bil poln vraž, „berhki most razgernil čez globoki prepad, ako ga niso škrateljni? Ravno zato mi je zvijačni Benečan glavo kaj terdo prepa-seval, ki me še zdaj hudo boli, da sem preslišal, kako so peklenški vrage stokali most vzdigovaje. Hvala Bogu, da še živim; ne bom več iskal sleparskih zakladov!“

Zvečer o mraku pritava revni Rovtar tiho domú z raztergano obleko in mu telo in duša bolehuje. Žena ga hudo ošteva, sosedge ga nekteri milujejo, drugi ga pa zasmé-

hujejo. Vrabci skozi slamnato streho na ognjiše gledajo v piskerce, kako kaj vre redik podmet; kaše pa, ki jo grabci močno ljubijo, niso dokajkrat ovohali, in kadar je bila na mizo prinesena, je bila večidel brez prijetnega kinča serčalastih stopinj. Zelja po obilnih zakladih spravi našega Rovtarja v veliko revšino. Sklene tedaj terdno zavoljo tistih kar ne ene stopinje več storiti; pa tudi ni bilo nikdar varno, mu v spomin vzeti Benečana, ker ga je vselej tolika nevolja obšla, da bi se mu bilo koj lahko kolesce zavertilo.

Bogatega in brezserčnega Benečana pa ni bilo več ugledati v tej okolici; lahko si je kje, če ni Rovtar s preveč očaranimi očmi vidil, kupil prekrasno grajšino. Med zelenimi drevoredi se je lahko zložno sprehajal v hladni senci, kjer so ga, kot gnjusobne blatne muhe svoj obližek obletovali lizuni, katerih moč deleč okrog slovi zastran slabega duha. Če je tudi jadril bogati Benečan v berhkih čolnih, se vozaril z berzimi konjiči; če je počival na mehkih blazinah in posedal v dragih sobah po krasnih stolih, so ga vendar le zbadali, kakor da bi bili prevlečeni z ježevimi kožicami, ako je kdaj mislil na ubozega Rovtarja, ki so zavolj njega mu dušne in telesne moči pešale ter je revšine umeral v znojno Černe perstí. Križnogorski.

Slovstvo.

Vodnikov spomenik — Vodnik-Album.

Na svitlo dal dr. E. H. Costa.

Pokazal se je na beli dan lep in vreden spomenik za našega slavnega Vodnika; lep zares po unanji obliki in znotranjem obsežku, in ravno ker je slovstven, vreden posebnost za moža, ki je obudil in oživel naše slovstvo. Izdajatelj teh bukev je sicer z njimi tudi sam sebi postavil znamenje svoje uneme za domače slovstvo in svoje umnosti o zbiranju razdrobljenih moči v eno dragoceno delo.

Besedo reči o tem spomeniku, kaj, če se prederznem? Veseli tak spomenik vsacega iskrenega prijatla naše domovine. Kaže se namreč iz vsega dela, koliko spoštovavcov ima slavni Vodnik, mož bogat z zaslugami za domovino, in sicer spoštovavcov, bodi si po tem, da so v bukve pisali, bodi si po tem, da so se za-nje naročili. Kaže se pa tudi, koliko je literarnih moči, ki Vodnika nasledujejo ali zamorejo nasledovati na poti, katero je on odperl, in po kateri je sam po junaško stopal. To resnico izdajatelj lepo spričuje v svojem predgovoru; ta resnica se pa tudi jasno razodeva iz mnogoterih sestavkov, ki se dalje berejo v spomeniku samem. || Vendar — (naj bi ta beseda smela stati iz perva) bal bi se človek, če spomenik pri vsem tem se komu ne kaže prijazen. Zdelo bi se, da naj bi spomenik bil kot svetel in visok špicast steber ali obelisk, ki se ne gane ne v to ne v uno stran, ki se ga ne prederzne majati ne ta ne ta moč. Zatoraj bi si človek iz „predgovora“ besedo o zanikavni ostri kritiki in o sebičnem nasprotju nekterih domačih pisateljev raji vošil v pozabnik, ne pa v spomenik; kaj mar, take stvari ne smejo imeti ne večnega obstanka ne vednega spomina. Tudi tožbo o pešanji našega slovstva bi si človek raji vošil v bukve zbrisanih dolgov, saj bi skoraj ne vedil, če bi bil to reč smel kdaj šteti med dolgove. Ali naše slovstvo peša ali se okrepčuje, pred drugim ne pričajo tiskavnice, temuč pisavnice, če imajo naši literarni možje ondi kaj zakladov nabranih. Ne dá se vsak spisec naglo kot iz malega perstea izcužati, ne dá se tudi vsak izdelek precej kot blisek na jasno utreniti. Ali naše slovstvo raste ali omaguje, pričajo pa tudi tiskavnice, če na pr. bo prvi del nemško-slovenskega slovnika skoraj izveršen; če so štirje močni zvezki prestave sv. pisma že natisnjeni, peti se tiska, in za šestega in poslednjega je vsa tvarina pripravljena, in to sicer v kratkih letih. Pri tem obojem delu je bilo mnogo slovenskih pisateljev, in sicer izverstnih, na trudu in ter-

pežu, in po tem jim je odšla zmožnost za druge dela v ravno tistem času; nobeden naših pisateljev pa nima dveh ali štirih glav, štirih ali osmerih rok, kot nekteri staroslovenski ali pa indiški bogovi. Pričati pa vsega tudi ne morejo naše domače tiskavnice, če se mnogoteri krajnski izdelki, bodi si v nemščini ali v slovenščini, tiskajo zunaj dežele, ne samo v bližnji sosesčini, ali na glavnem Dunaji, in v mnogih slovanskih krajih, temuč tudi zunaj našega cesarstva; navodi v spomeniku in na njegovem zavitku imenujejo Brunsvik in Moskovo. To je res, da ni nobenih bukev, ktere bi bile vsem bravcom všeč; tega veseli pesniško, lepoznavsko berilo, tega resno zgodovinsko, tega jezikoslovno, tega pravoslovno, tega naravoslovno; uni pa ima najraje pobožne stvari — cuique suum, vsacemu svoje; zatoraj pa naj se pri števenji izdanih bukev ne prezira nobena stran naše literature, dasiravno se ne more hvaliti vsako delo.

Še bi si človek vošil, da bi nekteri pesniški sestavki v spomeniku imeli nekaj drugačen predmet in drugačno obliko; utegnili bi komu nad njimi kaj zamerzati, in človek bi ne vošil, da bi le eno oko spomenik serpo pogledati moglo. Pa beseda o tem naj počaka bolj pripravnega mesta. Za zdaj naj povzamem iz vsega in polnega serca besedo, ki jo izdajatelj govori domačim pisateljem: „Urno in nemudoma se lotimo dela! Saj gré za blagor domovine, in tū ne smé in ne bode nihče zadaj ostal!“ Pa še bi se pristavilo: Gospoduje naj ljubezen med nami, pustimo v stran vse sebične razpore in nasprotja!

Pa ozrimo se posebej v obsežek Vodnikovega spomenika.

Spredaj Vodnikova podoba, zadej na kamnu posnet rokopis Vodnikov in Cojzov, namestuje njim, ki Vodnika niso vidili živega, toliko bolj Vodnika celega, ker bi si njega samega ne mogli misliti brez ozira v njegovega blazega podpornika.

Životopisni načert str. 3, ki ga je sestavil izdajatelj dr. E. H. Costa sam, naznanuje mnogo okolišin iz Vodnikovega življenja, ki doslej niso bile znane, zlasti iz njegove duhovne službe in iz njegovega šolskega učiteljstva; dalje razodeva njegovo telesno podobo in njegov dušni značaj, namreč radostnega duha, dobrotno serce, prijaznost brez hlimbe, ljubezen za vse dobro in lepo, ravnovoljnost in terdnost v sredi zavidanja, nasprotovanja in odmetovanja; tudi odkriva njegovo mnogostransko učenost, in zlasti njegov trud za sostavo slovenskega slovnika. Vodnikov list do g. Pinhaka, govornika v stolni ljubljanski cerkvi, kaže, kako je bil slavni mož z malim zadovoljen, samo da bi mu bilo mogoče, s slovstvom se ložje pečati. Popisan je tudi spominek, ki je bil Vodniku na pokopališču pri sv. Krištofu postavljen, kjer počiva zraven svojega prijatla, sl. Linhart.

Sledeči sestavki popisujejo slavnega moža vsak po drugi strani. Gosp. Petruzzi v sestavku „Vodnik und seine Zeit — Vodnik in njegov čas“ str. 9 popisuje Vodnika kot učitelja v ljubljanskih latinskih šolah; kot za lep obrobek k podobščini pridaja versto vseh učenih mož, ki so bili z njim vred kinč ljubljanskega mesta. Kdor Vodnika ni imel, bi si ga po tem popisu želel imeti učitelja. S tem popisom se prav za prav strinja gosp. Slomšek s povedko „Vodnikova palica in pa klobuk“ str. 212; kaže namreč, na kakošni stopnji je bil učitelj z učenci.

Dr. H. Costa v sestavku „Vodniks letzte Stunden — Vodnikove zadnje ure“ str. 15, naznanuje slavnega moža kot zgodovinskega pisatelja, in razodeva izdelovanje njegove zgodovine krajnske zemlje — Geschichte des Herzogthums Krain, des Gebietes von Triest und der Grafschaft Görz. Pripoveduje tudi naglo — žalibog! prenašlo smert Vodnikovo; za mertvudom je umerl. Vendar, naj pristavim, Vodnik je doživel 61 let, rojen 3. febr. 1758, umerl 8. januarja 1819. Njegov prijatelj slavni Linhart je doživel le 38 let, rojen leta 1756, umerl je v jeseni leta